

Sermo pascalis (DivVít 160) – pokus o rekonstrukci jednoho stč. verše

Petr Nejedlý

(nejedly@ujc.cas.cz)

Historický text a jeho interpretace, Kozojedy 19. října 2023

příběžnická pašijová hra z r. 1399

- zlomek; rkp ztracen, ed. Máchal 1908 (StčS: DivVít)
- nekvalitní opis, plný chyb (písař textu nerozuměl)
- vloženy dva žakovské výstupy
- obvyklá drastická komika
- první: žebravý *Sermo pascalis bonus*
- adresátem „staré báby“: lakomé drbny mající čarodějnické spády

Sermo pascalis bonus

- 145 Ó přenešťastné staré báby,
škřěhcete jako žáby,
panny i panie zpravujíce
i všech stavóv posuzujíce,
ty odpustky vy obdržíte
- 150 a u pekle jich uživete
i se všěmi s těmi zlými,
ješto pohrzějí slovy mejmi,
žeť snad dva mazancě jmaje
a Kaifášě dobřě znajě
- 155 i nedá jednoho jemu,
se vší školú přídu k němu.

Sermo pascalis bonus

Ba mám psáno v starém záchodě
„nebývaj skúp v tomto hodě“:

Skorbrys abraham azbynuky

160

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

165

Nechcete li mi věřiti,
chci vám divy dolíčiti,
jichž se děje nenie mnoho,
i zda ste neslýchali toho, / žeť ...

Sermo pascalis bonus

... psáno v starém záchodě / „nebývaj skúp v tomto hodě“:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- porušený text? zdrojem L 22,36? ... – možná
- lichý počet veršů: porušená veršová struktura?
- i nadále sdružený rým: *věřiti – dolíčiti; mnoho – toho*
výjimečně obkročný (*létala – honila – dojila – szobala*)

Sermo pascalis bonus

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- porušené veršové a rýmové dvojice?

vzácně i trojice (*lida svého – činiti toho – by králem psal
židovským jeho – v konci árie; pomocen – vše jeden –
Amen*)

Sermo pascalis bonus

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobě meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- neúplný verš? ojediněle (*Kto je ten, / ještě je dnes umučen?*)

funkce verše

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobě meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- ESSČ s. vv. *skorbrys, azbinuky*: žertovné zaklínadlo
ale to apelová funkce okolního textu vylučuje (o čarách
se mluví, čáry se tematizují, ale neverbalizují, neříkají se
– něco zavrženíhodného)

funkce verše

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobě meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- ESSČ: *azbinuky*: ‚část ...‘; *skorbrys*: ‚část ...‘

že by celek jedno zaklínadlo?? autor hry užívá přesahy přes hranici verše minimálně (*bychově měla svíci / k tomu ...*)

funkce verše

nebývají skúpy v tomto hodě:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- Jan Máchal ve slovníčku k edici: „židovský zpěv“
opět: proč (a odkud) přímá citace?

defektní verš/dvojverší?

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

zkrátka předpokládejme porušený text

- ano, možné to je, ale z čeho původního?

musí nastoupit rekonstrukce

nebývají skúpy v tomto hodě:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- první verš komplikovaný (podezřelý už ten *Abraham*) –
prozatím odložme

- „**psslyka**“ – „p“ – dle Máchala „pri“ – jediný výskyt
(dále eviduje zkratky pro *-per-*, *-pra-*, *-pro-*)

rekonstrukce grafiky

nebývají skúpy v tomto hodě:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobě meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- „ss” může být i -s- (*sse wssyemy ss tyemy = se všemi s těmi; sslowy = slovy; ssnad = snad; ssoby = sobi = sobě*)

rekonstrukce hláskoslovná

nebývají skúpy v tomto hodě:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy pryč.

- v textu řada záměn *-e-*, *-i-*, *-ě-* (*sě dějě, nechcěte li mi věřiti, co tomu zdějěme, beze všěch jěho vin, nekomu, myla = měla, skončini = skončení; popř. „nedial.“ kup sobi, ...*)

- rýmová volnost: *meč – pryč* (náležitě **preč*)

rekonstrukce textová

nebývají skúpy v tomto hodě:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy preč.

- ESSČ (pracovní verze) – hapaxní citoslovce:

přišlika v žertovném zaklínadle „čáry máry“ – nesplňuje podmínku opozitní retnice (*čaldy valdy, láry fáry, ábr fábr, Domine*)

- v úvahu přichází „p“ jako „pre-“

hypotéza

nebývají skúpy v tomto hodě:

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni,
prodaj jednu, kup sobi (?) meč,
a ktož má dva mazancě,
vrz druhým do školy přeč.

- ESSČ (pracovní verze): hapaxní citoslovce *přišlika*
- PN: vzít v potaz hláskoslovné i grafické poměry, veršovou strukturu, smysl a funkce textu

odvážná hypotéza

Skorbrys abraham azbynuky

psslyka, ktož má dvě sukni

první část dvojverší: složitější, zatím bez řešení,
nanejvýš potenciální rým ...zbi -ukni – dvě sukni

druhá část:

- ESSČ (pracovní verze): hapaxní citoslovce *přišlika*

odvážná hypotéza

psslyka, ktož má dvě sukni

- ESSČ (pracovní verze): hapaxní citoslovce *přišlika*
- PN: **přēs(v)leka**, *ktož má dvě sukni, / prodaj jednu*
= hapaxní **přěsvléci** ‚svléci‘ (srov. „slíknout“); ‚pře-‘?

Děkuji za ...

návrhy lepšího řešení